

"DIGITÁLIS TUDÁSTÁR"

Új digitális tartalomszolgáltatás a könyvtárakban

2010. szeptember 30.

Az e-Corvina Kft. KMOP 1.1.4. pályázati támogatást kapott a Corvina Integrált Könyvtári Rendszer digitális tartalomszolgáltatást támogató új moduljának kifejlesztésére. Az elkészült termék bemutatására szeptember

30-án került sor a **"Digitális Tudástár - Új digitális tartalomszolgáltatás a könyvtárakban"** címmel, amelynek az EXPO Congress Hotel adott otthont. A rendezvényen más Corvina könyvtári rendszert használó megyei és egyetemi könyvtárak képviselőivel együtt én is részt vettem.

A projektzáró esemény **Czoboly Miklós** beszámolójával kezdődött. Előadását azzal kezdte, hogy felvázolta, milyen operatív és stratégiai célokat tűztek ki maguk elé: egyrésztől időtől, helytől függetlenül megkönnyíteni az olvasók számára a dokumentumokhoz való hozzáférést, másrésztől viszont figyelembe venni a biztonsági előírásokat, jogszabályokat.

A projekt célcsoportjában főként a felsőoktatási könyvtárak álltak, melyek a kötelező irodalmat akarják az egyetemi/főiskolai hallgatóknak eljuttatni. De emellett a projekt célcsoportja a nagyobb (megyei) könyvtárak is, akik számos olvasót/kutatót szolgálnak ki. Külön kiemelte az egyházi könyvtárakat is, amelyeknek több olyan régi dokumentum/könyv áll a rendelkezésére, melyet másképp nem is lehet bemutatni a nagyközönségnek.

Másik oldalról megközelítve a projekt célcsoportja minden olyan olvasó, aki a dokumentumokat szeretné elérni digitalizálva is, és ezért akár még fizetni is hajlandó. Tehát a fizető képes kereslet. Minderre egyszerű lehetősége adódik ebben a rendszerben.

Czoboly Miklós elmondta, hogy olyan rendszert hoztak létre, mely integrálható más könyvtári rendszerbe, megnyitja a digitális könyvtárközi kölcsönzés útját is, de egyben védi a szerzői jogokat. Olyan rendszert valósítottak meg, ami egybeesik az *Országos Könyvtárosi Stratégiával*, értéket teremt, és bevételt jelent mind az ő cégüknek, mind a felhasználó könyvtáraknak. Fontos szempont volt, hogy továbbfejleszthető legyen, és az is fontos volt, hogy új és egyedi legyen, személyre szabható, és olvasó központú. A Digitális Tudástár egy központi szerverről működik. Beleépítettek más cég által nagyszabásúan kifejlesztett „fizetős” eszközöket (kétrétegű PDF, OCR program, Szerzői jogvédő licence program), melyek a digitalizálás feltételeit megteremtik. Kitért arra is, hogy aki már rendelkezik ilyen programokkal, azok kiválthatják ezeket.

Nagyon széles kört érint a szolgáltatás: hiszen a tartalom hozzáférhető lesz mindenhol, így például az egészen kis könyvtárak is igénybe tudják venni, és a költségen sem kell aggódniuk, hiszen az olvasók/kutatók maguknak fogják finanszírozni a digitalizálást. Minden digitalizált fájlból készül egy ún. „Master péld-

dány”, amelynek csak a másolata hozzáférhető, így nem tud elveszni az egész dokumentum, és a program rugalmasan tudja kezelni a jogszabályi változásokat is.

Czoboly Miklós véleménye szerint a szerzői jog védelme is legfőképpen pénzkérdés: a szerző, és a könyvkiadó is a saját hasznát féltik, ha kifizetnék őket, megnyugodnának. A Digitális Tudástár költség-számító programjai lehetőséget adnak erre. Továbbá automatikusan működik a háttérben a statisztikai modul, amely feljegyzést készít: ki, mikor, mennyi ideig mit nézett. Így ki lehet szűrni a csalókat is.

Az ezt követő előadásban **Fülöp Endre** bemutatta a Digitális Tudástár használatát kétféle – az olvasók és a könyvtárosok – nézőpontjából. A program célja a digitális tartalom-szolgáltatás, mely kérés vezérelt, tehát a beiratkozott olvasó az interneten keresztül rendeli meg a kért anyagot. A digitalizált dokumentumot kétrétegű PDF-ben kapja az olvasó, amely visszaadja az eredeti képet, de egyben kereshető is.

A Corvina minden eszközt megad a könyvtáraknak, hogy azok betartsák, és hogy betartathassák az olvasókkal a szerzői jog védelmét. Így nagyon sok lehetőség van a két véglet között: attól kezdve, hogy csak az olvasóteremben elérhető, másolás, mentés nélkül, odáig, hogy engedélyezve van, a letöltés, a mentés, a hazavitel, a másolás és a terjesztés is.

Ezen belül rugalmasan, széles skálán állítható be az olvasó hozzáférhetősége. Mindezeket egy licence fájl garantálja.

A terv szerint a Digitális Tudástár nem digitális könyvtárként működik majd, hanem az EBSCO-hoz hasonlóan, könnyű kezelőfelületű, országosan kereshető adatbázisként. A már digitalizált fájlok a könyvtár webes katalógusában érhetők el. A még nem digitalizáltakra viszont igénylést adhat le az olvasó a Corvina Katalógusán keresztül. A könyvtárunkba beirat-

kozott olvasónak ehhez be kell jelentkeznie, meg kell adnia konkrétan a kért mű adatait, és digitalizáláshoz szükséges összes adatot, amely által a program kiszámolja a becsült összeget. A bejelentkezett olvasó ezek után elküldheti a digitalizálásra vonatkozó megrendelését, amelyet majd a könyvtár fog feldolgozni. A könyvtáros saját felületén látja a beérkező

kéréseket, ellenőrzi a becsült összegeket, behasonlítja, létezik-e, megvalósítható-e stb. Elutasíthatja és módosíthatja a kérést, ha úgy ítéli meg, hogy ez szükséges.

A szkennelés is a programon keresztül történik. Bármilyen saját lapolvasóval együtt tud működni a szkennelő program, nem kell mindenkinek azonos. Sőt magát a programot is ki lehet váltani sajáttal. Minden oldalkép archiválásra („Master File”-ba) kerül kétrétegű PDF formátumban. Ezt a Master File-t másolják minden alkalommal, mikor az olvasó kéri. A másolatban állítható be, hogy mennyi ideig olvashatja, hányszor nyithatja meg,

összesen meddig lehet nyitva, megnyitásonként mennyi ideig, menthető-e, kereshető-e a katalógusban, hányszor lehet nyomtatni, hány oldal szerepelhet a nyomtatásban, hány szót helyezhet a vágólapra stb. Ezeket a beállításokat elég egyszer megtenni az olvasó típusa szerint (pl tanár, vagy diák), és később ha szükséges módosíthatjuk. A licence fájl miatt a dokumentum offline módban nem használható.

Ha elkészült az elektronikus példány, akkor az olvasó a saját felületén meg tudja nézni, de csak saját jelszóval. Ha eljutott az olvasóhoz a digitális példány, akkor ezután a könyvtár háromféle dolgot tehet:

- Jogában áll a digitalizált fájl törlése;
- Megőrzése, úgy hogy csak a könyvtáros látja;
- Megőrzése úgy, hogy az látható lesz a katalógusban is. Ha látható a katalógusban, akkor az olvasó kölcsönzési kérést ad le, amihez nem szükséges könyvtárosi beavatkozás.

Fülöp Endre ezeken túl beszámolt arról is, hogy milyen irányban akarják majd továbbfejleszteni. Szeretnék majd bővíteni a szolgáltatásukat, hogy képeket, filmet, hanganyagot is lehessen digitálisan

megosztani. Az innováció részeként már majdnem elkészült, hogy interneten is be lehet iratkozni, sőt ha majd már fizetni is lehet, ezzel megvalósulhat, hogy az olvasó mindent megtehet otthonról, akár külföldről is. A könyvtárközi kölcsönzés is ezen keresztül működhet, ehhez viszont egy konföderációhoz kell majd kapcsolódni, amelyben a könyvtárak elfogadják az egymáshoz beiratkozott olvasók különböző adatait.

A projekt bemutató zárásaként **Balázs László** a Debreceni Egyetem Könyvtárában már megvalósult digitális szolgáltatásokról tartott előadást. Ebből kiderült milyen sokrétű problémái vannak egy felsőoktatási intézménynek, milyen sokféle igényt kell kielégíteniük. Számos lépést tettek, és tesznek a különféle adatbázis kezelő programok (DSpace, Neptun, Corvina, Tandem stb.) egymásba való átkonvertálására, hogy egyszerűbben, és jobban ki tudják szolgálni az olvasókat. Balázs László elmondta: ehhez a munkához nagy segítség lesz, az e-Corvina által most kifejlesztett Digitális Tudástár.

A konferencia a vendégek és az előadók közötti élénk párbeszéddel, konzultációval, majd közös ebéddel zárult.

Tegzes Béla

